

Η γλυκύτητα του ησυχαστικού βλέμματος στα πράγματα

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

5.3.3.6Ορώμεν γλυκύτητα: γεύσις η βλέπουσα

Η σύγκραση ακτίστου-κτιστού στο πρόσωπο του Γέροντα Ιωσήφ δεν έχει άλλα ανώτερα χαρακτηριστικά παρά το μακάριο κάλλος. Τονίζουμε τη σύγκραση, γιατί μόνον αυτή κυριολεκτεί, όταν μιλάμε για μετοχή του κτιστού στο Άκτιστο. Αυτή δείχνει τη διαφορά του ησυχαστικού από το πλατωνικό, και κάθε άλλο, αμήχανον κάλλος. Στο πλατωνικό αμήχανον κάλλος δεν έχουμε «μετοχή» στο Άκτιστο, στο ζώντα Κύριο, αλλά στο αγαθό ή σε κάτι «θείο». Στο άκτιστο-μακάριο-αθάνατο έχουμε άλλου είδους όραση.

Πηγή: commons.wikimedia.org

Τι βλέπουμε εντέλει; «Πρώτον τη γλυκύτητα του Θεού. Ο Θεός είναι πλέον για μας όχι ο μέγας απών αλλά ο μέγας παρών. Αρχίζομε να ορώμεν γλυκύτητα...η γλυκύτης είναι τόσο δυνατή, ώστε μας λούζει. Όπως όταν βλέπεις κάτι γλυκό, σε μεθά, το ίδιο μέθυσα αισθάνεσαι και εδώ»(Αρχ. Αιμιλιανός ό.π.α.,48). Συμμετέχουμε όμως και εμείς(εφόσον είμαστε ικανοί, διαφορετικά μπορεί και να χαθούμε!), βλέπουμε και της δικής μας ψυχής την γλυκύτητα, να όπως παίρνουμε άρωμα από το λείψανο ενός αγίου(ό.π.α.), πρωτίστως δε από την Παναγία: « ..και ο καρπός σου γλυκασμός εν λάρυγγι»(άγιος Ιωάννης Δαμασκηνός ό.π.α., 132). Αλλού δε θα σημειώσει για την Θεοτόκο: «ως ωραιώθης και ως ηδύνθης»(ό.π.α.,134). Η ύπαρξη που απολαμβάνει το άκτιστο κάλλος έχει ό, τι εκείνος που γνώρισε το Χριστό, δηλαδή διαρκώς ηρεμία, ειρήνη, νοιώθει ασφάλεια, «έχει κάτι το αλόγιστο, κάτι το «παράλογο», διότι αυτά δεν είναι καταστάσεις της απλής καθημερινής ζωής»(Αρχ. Αιμιλιανός ό.π.α.,33).

Η γλώσσα, ο γραπτός λόγος, κείμενα που παραπέμπουν σε βιβλιογραφία, ακόμα-ακόμα και όταν είναι εξαιρετικά δείγματα συστηματικής-μεθοδολογικής συνέπειας και γλωσσικής αρτιότητας, αδυνατούν να περιγράψουν αυτή τη μετοχή. Η διάνοια και η διαίσθηση στομώνουν, ούτε σκιώδη περιγραφή δεν μπορούν να κάνουν(π.Εφραίμ,ό.π.α.,208). Δεν πρόκειται για υποκειμενικές διαισθήσεις, ενοράσεις και ψυχολογικές προβολές(ό.π.α.). Δεν πρόκειται για «θέαμα εξωτερικό και πρόσκαιρο αισθητικό κατηγορήμα», αλλά πολύ περισσότερο «για δύναμη που σώζει τον κόσμο»(αρχ.Γοντικάκης 2005,1). Πρόκειται, επίσης, για «θεία

τρέλλα»(π.Παΐσιος 2008,48). Για κάλλος που ελευθερώνει από το χρόνο, όχι για απλή γλυκυθυμία. Κατά τον άγιο Νικόδημο τον αγιορείτη αυτό το φοβερό κάλλος είναι αιτία δημιουργίας του φωτός και του κάλλους των πάντων, ο Θεός είναι κάλλος (άγιος Διονύσιος Αρεοπαγίτης), μας μεταδίδει το κάλλος και δημιουργεί ευαρμοστία και λαμπρότητα των πάντων(Αγ.Νικόδημος 2006, 336 κ.εξ.). Γι' αυτό και το πρόσωπο του Μωυσή, που μετέλαβε εκείνο το κάλλος κατά την ομιλία του με το Θεό, δοξάστηκε(ό.π.α.,341).

Και η προφορική και η γραπτή ορθόδοξη παράδοση το απέδωσαν ορισμένες φορές επιστρατεύοντας το «γλυκύ». Είναι μια κατηγορία που δεν εξέλειπε μέχρι σήμερα από την αισθητική μας γλώσσα. Υπερβαίνει η ακτίνα της κάθε περιορισμό στη γεύση, από την οποία προέρχεται και συχνά χαρακτηρίζει εκτός από το πρόσωπο, ή τη φωνή, τον όλο άνθρωπο. Για παράδειγμα, ο Ιησούς είναι «γλυκύτατος», ο παράδεισος είναι «γλυκός» (π.Παΐσιος 2008(13),32), ενώ κατά τον άγιο Νικόδημο η θεωρία του θεϊκού κάλλους είναι γλυκύτερη από την θεωρία των άλλων προσόντων του Θεού. Το κάλλος των εμψύχων και αψύχων έλκει περισσότερο την καρδιά μας, αφού «ο οφθαλμός επιθυμεί να βλέπει χαριτωμένες μορφές και με σωματικό κάλλος» (Σοφ.Σειρ. 40,22), αλλά η θεωρία, τόσο η λεγόμενη κατά παραδοχή, όσο και η κατ' επιβολή, του θείου κάλλους είναι γλυκύτερη και πιο ποθητή από όλες τις τελειότητες του Θεού, «πληγώνει και διαπερνά την καρδιά των οστών με τόξα» (ό.π.α.,340).

Το κάλλος αυτό μας κοινωνείται από όσους δοκίμασαν και λαβώθηκαν, λέγει ο άγιος Νικόδημος. Λαβωνόμαστε και εμείς, σαν τους ακούσουμε, από τα ερωτικά και ενθουσιαστικά τους λόγια(άγιος Νικόδημος ό.π.α.). Μας παραπέμπει ο αυτός άγιος στον άγιο Βασίλειο: «Ποίον τώρα είναι θαυμαστότερον από το θείον κάλλος»(ό.π.α.). Κάλλος που δεν συγκρίνεται με το φως του ήλιου και είναι αόρατο στους σαρκικούς οφθαλμούς. Είναι όμως κατανοητό από την ψυχή και το πνεύμα αγίων-άφησε μέσα τους το κεντρί του πόθου-, και από τον καθαρό νου(ό.π.α.,341). Λέγει δε ο άγιος Γρηγόριος ο Νύσσης: «Ποιος μπορεί να μην ερωτευθεί τέτοιο κάλλος και ας έχει μόνο έναν οφθαλμό την ώρα, για να μπορεί να το ατενίζει;»(ό.π.α.). Όμως, εμείς από το θείο κάλλος αντιλαμβανόμαστε απειροελάχιστο ποσοστό και έχουμε τόση γνώση αυτού του κάλλους, «το οποίο θεωρείται ως πρώτο αγαθό και το επέκεινα κάθε αγαθού», όση η μικρή σταγόνα από τις αβύσσους και η μικρή σπίθα από μεγάλες ακτίνες του ήλιου(ό.π.α.). Κατά δε τον άγιο Κάλλιστο ο νους, εφόσον ανεβεί «προς το ένα»(Παρμενίδης και Πλωτίνος επί τω έργω), που είναι υπεράνω της διάνοιας, δεν μπορεί να μην το ερωτευθεί. Διότι από αυτό προκύπτει το κάλλος το άρρητο και ακατάληπτο και ο νους κινδυνεύει να «σχισθεί» από τις θείες εκλάμψεις, όπως το δίχτυ από τα πολλά ψάρια(ό.π.α.).

Αυτό το υπεράνω του νου κάλλος σε μεθά όπως το κρασί και σε κάνει να παραφρονείς, όπως ο τρελός, δεν αντέχεις να το βλέπεις, είναι θέαμα υπέρκαλο του εξαίσου κάλλους(ό.π.α.342). Ο π.Παΐσιος γράφει για τον παπά-Τύχωνα ότι είχε «ανάψει πια η φλόγα του θείου έρωτος μέσα στην καρδιά του»(π.Παΐσιος,ό.π.α.,28). Και ο ιερός Αυγουστίνος: «Αργά σε αγάπησα, κάλλος αρχαιότατο και νεότερο μαζί»(ό.π.α.,343).Μήπως και ο Γέροντας Ιωσήφ δεν έγραψε «Ερωτικά» προς τον Ιησού(Νικολαΐδης 2007,642), μεθυσμένος από αυτό το άρρητο-άκτιστο-μακάριο-αθάνατο αμήχανο κάλλος;

Ο Γέροντας ορά εντός του ακτίστου κάλλους, χάρη στην ετοιμότητα δεξίωσης του, την οποία απέκτησε με την άσκηση και τη θεία Χάρη, κάτι Νέο που μέχρι πριν ήταν αόρατο και αδιανόητο. Κάτι υπέρλογο, με το οποίο η όλη ύπαρξή του, η σωματικότητά του, αποδεσμεύεται από την ειρική των αισθήσεων, από το στείρο νοητικό μετεωρισμό, και βλέπει τα πάντα με φρεσκαρισμένο βλέμμα, με άλλα μάτια . Τι είναι αυτό που «βλέπει»; Είναι μια, με όλη την αμφισημία της (και, γιατί όχι, σε αντιστοίχιση με την «αποκαλυμμένο μυστικό» («offenbaren Geheimnis»), του Goethe)(Kümmel 2013,206), κρυπτόφαντη γλυκύτητα: βρίσκεται δηλαδή ενώπιον όλων μας, αλλά αποκαλύπτεται μόνον από τον ησυχαστή, του γλυκαίνει το νου, ωστόσο, αν και ορώμενη, παραμένει μυστήριο. Μάλλον δε, ακριβώς επειδή όντως βρίσκεται μπροστά στα μάτια του, είναι μυστήριο! Διαφέρει πάντως εντελώς από εκείνη την αποκάλυψη των ομηρικών θεών («αριγνύται»), η οποία επιβάλλεται στους ανθρώπους (Bowra ό.π.α.,284). Συνειδητοποιεί ο ησυχαστής ότι καρπώνεται μια άλλου είδους γλυκύτητα, την οποία δεν την φτιάξαμε εμείς. Και όσο πιο πολύ το βλέμμα του εντείνει την προσπάθειά του, τόσο και πιο βαθύτερα τον συγκλονίζει το μυστήριό της, τόσο και πιο πολύ παίρνει με άφραστη βεβαιότητα για τις επιλογές του (θυμηθείτε πόσο πείσμων ήταν ο Γέροντας στη διαφωνία του με τους Παλαιοημερολογίτες!) και τόσο πιο πολύ ελεύθερος γίνεται από επιθυμίες, όχι όμως από «επιθυμητότητα». Μακράν κάθε ψευδαίσθησης και αυθυποβολής περιμένει Κάποιον, κοντεύει να σπάσει η καρδιά του από τον πόθο, «βρήκε» γλυκασμό. Δεν βλέπει μόνον εσένα ή εμένα, αλλά όλο το ανθρώπινο γένος, χωράνε μέσα του όλοι.